

UDÁLOST MĚSÍCE

70. VÝROČÍ KONCE II. SVĚTOVÉ VÁLKY

V letošním roce si připomínáme 70 let od konce II. světové války. Na počest tohoto významného výročí proběhne v Libereckém kraji celá řada společenských a vzpomínkových akcí. Nejvýznamnější bude Den SEVER — 70 let míru, která proběhne v sobotu 12. září v areálu Vesec v Liberci a jejímž vrcholem bude ukázka tankové bitvy z období II. světové války. Výstavu historické vojenské techniky si bude možné prohlédnout už 8. května před budovou Severočeského muzea v Liberci. Liberecký kraj je hlavním partnerem obou akcí.

Proč máme na titulní stránce vydání věnovanému 70. výročí konce II. světové války šeríky? Myslím, že jak vy starší, tak i vy mladší, si zasloužíte malé vysvětlení. Ti starší proto, že si jistě dobře pamatují, že právě květy šeríku byly za minulého režimu všudypřítomným symbolem konce II. světové války nebo jak se tehdy říkalo Dne osvobození Československa Sovětskou armádou. Není proto divu, že hned po roce 1989 upadly šeríky v nemilost. A teď musí být už i těm mladším z vás jasné, proč si šeríky na naší titulce žádají vysvětlení. Květina, která většinou z nás spolehlivě připomene časy budování socialismu, zůstane pro sudetskou Němku Isu Engelmann už navždy symbolem šťastného dětství. Symbolem natolik silným, že po něm pojmenovala i knihu

svých vzpomínek na roky, které jako malá holčička prožila v Liberci předtím, než byla odsud jako šestiletá donucená odejít. Po roce 1989 se paní Engelmann začala do Liberce zase vracet. Spřátelila se s rodinou, která bydlela v „jejím“ domě, v harcovské škole začala organizovat setkání spolužáků a po několikaleté badatelské činnosti napsala knihu o tragických osudech libereckých židovských rodin. Šeríky najednou dostávají jiný význam, nemyslíte? Šerík jako symbol usmíření. Stejný cíl má i akce Den SEVER — 70 let míru. Ukázat, že to, co nás dříve rozdělovalo, nás dnes pevně spojuje. ←

Text: Petr Vondřích

*Foto: Creative Commons Vladimíra Zemková
[3.0 Česko](#)*

NA KRAJI

MUZEJNÍ NOC POD JEŠTĚDEM

Letos výjimečně zahajujeme v Liberci Festival muzejních nocí v celostátním měřítku. V pátek 15. května od 17 hodin započne bohatý kulturní program na venkovním pódiu v sousedství galerie, který vyvrcholí ve 23.30 hodin ohňostrojem. Po celý večer mohou zároveň návštěvníci putovat po muzeích a galeriích v Liberci a Jablonci, možné bude cestovat historickými autobusy a tramvajemi. Speciální programy — výstavy, výtvarné workshopy, zábavné akce, představení i koncerty — si připravily Severočeské a Technické muzeum spolu s Oblastní galerií v Liberci, iQ Landia, nově i zoologická a botanická zahrada, v Jablonci pak Muzeum skla a bižuterie a Dům Jany a Josefa V. Scheybalových. Bohatou nabídku občerstvení zajistí regionální výrobci.

Severočeské muzeum v Liberci. Foto: Milan Drahoňovský

MINISTRŮ OBRANY A ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NAVŠTÍVILI RALSKO

Setkání zástupců Libereckého kraje s ministrem obrany Martinem Stropnickým a ministrem životního prostředí Richardem Brabcem bylo dalším krokem směrem k revitalizaci a budoucímu využití bývalého vojenského prostoru Ralsko. Všichni zúčastnění se shodli, že se oblast může stát velkým turistickým lákadlem. Liberecký kraj se ztotožňuje s myšlenkou, aby zde vznikl geopark, který by měl oživit několik let nedotčenou krajinu. „Čtyřicet let po odchodu sovětských vojáků je před námi spousta práce. Mám radost především z toho, že je vůle k dohodě a oba páni ministři přislíbili svoji pomoc,“ uvedl hejtman Martin Půta.

S OPUSCARD NA BENÁTSKOU! SE SLEVOU

Pořadatelé 23. ročníku Benátské!, která se od 23. do 26. července odehraje v libereckém Vesci, nabízí ve spolupráci s Libereckým krajem všem majitelům karty Opuscard slevu 15 % na zakoupené vstupenky. Na festival, na kterém letos vystoupí např. Halloween, David Koller, Chinaski, Mekež Žbirka, Michal Hruža, Aneta Langerová, Václava Neckář nebo Stromboli, bude díky Libereckému kraji kyvadlová doprava zdarma. „Benátská!

je největší akcí v celých severních Čechách. Nemá význam jenom kulturní, ale přináší i širší ekonomický efekt,“ uvedla statutární náměstkyně hejtmana Hana Maierová.

AMERICKÉ VOJÁKY VÍTALY TISÍCE LIDÍ

2. mechanizovaný pluk americké armády, který se přesouval po vlastní ose z Pobaltí na svou základnu v Bavorsku, přišly pozdravit na jeho cestě Libereckým krajem tisíce lidí. Konvoj, který měl více než sedmihodinové zpoždění, přivítali hned na česko-polské hranici hejtman Martin Půta a starostka Harrachova Eva Zbrojová. Vojákům předali drobné dárky a propagační předměty. „Cením si toho, že lidé vydrželi v krajně nepříznivém počasí čekat v dešti tolik hodin. Všem patří uznání a díky,“ řekl hejtman.

SPOLEČNOST BUSCH ZAMĚŠTNÁ

DALŠÍCH 100 LIDÍ

Jeden z největších světových výrobců vakuových čerpadel, dmychadel a kompresorů společnost Busch, postaví v průmyslové zóně Sever v Liberci novou výrobní halu. „Důvod, proč právě v Liberci stavíme náš nový výrobní závod, je zdejší dlouhá tradice strojírenského průmyslu,“ uvedl Karl Busch, majitel a zakladatel firmy, která by v budoucnu ráda spolupracovala i s místní Technickou univerzitou.

LIBERECKÝ KRAJ BUDE KONEČNĚ MÍT SVŮJ VLASTNÍ KRAJSKÝ SOUD

Prezident republiky Miloš Zeman během své návštěvy Libereckého kraje oznámil, že Liberecký kraj by se měl za několik málo měsíců konečně dočkat vlastního Krajského soudu. „Splnil jsem tak slib, který jsem dal vašemu hejtmánovi při své minulé návštěvě,“ prozradil Zeman. Během své třídní návštěvy se prezident mimo jiné setkal s občany Stráže pod Ralskem, Mímoně a Turnova, zavítal mezi vojáky 31. pluku radiací, chemické a biologické ochrany v Liberci, do České Mincovny v Jablonci nad Nisou nebo do bývalého vojenského prostoru Ralsko.

DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

Ve středu 27. května vás srdečně zveme k nám na kraj, kde se uskuteční již 12. ročník Dne otevřených dveří Krajského úřadu Libereckého kraje. V kancelářích naší výškové budovy budete mít možnost se osobně setkat jak s hejtmánem, tak i ostatními členy rady kraje a ředitelem úřadu. Připravena bude také celá řada zajímavých doprovodných akcí pro malé i dospělé. Těšíme se na shledanou! ←

Více informací na www.kraj-lbc.cz/aktuality

KRAJŠTÍ ZASTUPITELÉ

K VĚCI

Jaké místo v Libereckém kraji máte nejvíce spojené s II. světovou válkou a proč?

LENKA KADLECOVÁ (ČSSD)

Při připomínkách II. světové války se mi vybaví celá oblast příhraničí jako celek — Sudety, kde musela být situace pro jejich obyvatele velmi dramatická. Mrazí mě při pomyšlení na pracovní, zajatecké a koncentrační tábory na Liberecku, kde zemřeli tisíce lidí. Například jen v Chrastavě zhruba 1500 žen.

LUKÁŠ ČÍZEK (KSČM)

Je mnoho míst a událostí v našem kraji, spojených s nacistickým terorem v období války. Mně se ale především vybaví Chuchelna na Semilsku, kde 3. května 1945 vypuklo první povstání proti okupantům v našem kraji.

VLADIMÍR RICHTER (ODS)

Naši úctu si zaslouží hrdinská smrt parašutistů ze skupiny Antimony v Rovensku, statečnost válečného pilota Františka Truhláře z Lomnice n. P. nebo občané v Chuchelně, Železném Brodě, Turnově, Jilemnici a v Lomnici n. P., kteří se pustili do boje s okupanty ještě před zahájením Pražského povstání.

TOMÁŠ VLČEK (SLK)

Nejvíce mám druhou světovou válkou spojenou s památníkem v České Lípě, který připomíná sedmnáct židovských obětí pochodu z koncentračního tábora Schwarzhöhe a také místo tzv. nového židovského hřbitova, necitlivě zrušeného v 70. letech minulého století.

JAROMÍR BAXA (ZMĚNA)

Spíše než jedno konkrétní místo jsou to desítky nikdy nevyužitých bunkrů plánovaného opevnění a stále patrné stopy po obyvatelích, kteří byli často za dramatických okolností vyhnáni a už se nikdy nevrátili.

MIROSLAV HUDEC (ZPLK)

Pro mě je II. světová válka v Libereckém kraji nejsilněji spojena s Českou Lípou, a to pro tragédii účastníků pochodu smrti z koncentračního tábora Schwarzhöhe, kteří zemřeli ve městě a v okolí v doslova posledních dnech a hodinách války. ←

Další názory zastupitelů si můžete přečíst na www.kraj-lbc.cz/zastupitelstvo

1

OSOBNOST KRAJE

ISA ENGELMANN

Narodila se v Indii, žila v Německu, Francii a už několik desítek let bydlí v italské Veroně. Doma se ale cítí být na jednom jediném místě na světě — v Liberci. Isa Engelmann (78) odsud musela jako šestiletá odejít, aby se sem po roce 1989 zase začala vracet. Ke štěstí nás všech.

Bombaj není úplně typické místo narození pro Středoevropana...

Můj otec pracoval v textilním průmyslu a v roce 1924 byl vyslán služebně do Indie. Tři roky tam byl sám, v roce 1927 se za ním přestěhovala celá naše rodina. Pro moje rodiče to byl obrovský rozdíl proti tomu, v jakých poměrech vyrůstali. Rodiče pocházeli z Jablonného v Podještědí, kde po první světové válce nebyla žádná práce. V Indii jsme měli úplně jiné finanční možnosti. Indie byla tehdy britská kolonie, a tak mí rodiče žili v úzkém kontaktu s Angličany, s kterými trávili i svůj volný čas a společenské večery. Maminka při takových příležitostech často hrávala na klavír. Vše se změnilo, když začala válka. Z našich sousedů a přátel se najednou stali nepřátelé. Angličané mého otce jako Němce okamžitě zatklí a odvedli ho do civilního internačního tábora, kde zůstal až do konce války. Maminka se s námi po nějaké době vrátila zpátky do Liberce, kde jsme ještě s dědou a babičkou žili až do konce II. světové války.

Vaše exotické místo narození sehrálo svou roli i po konci II. světové války.

V červenci 1945 se u nás krátce před polednem objevil nějaký muž a řekl: „Pět minut a ven!“ Potom nás odvedli do sběrného tábora. Maminku se po nějaké době — vzhledem k místu našeho rodiště — napadlo

obrátnit na britský konzulát v Praze, který nás všechny označil za britské občany a okamžitě vzal pod svou ochranu. Mohli jsme odejít z tábora a bývali bychom mohli v Liberci i zůstat, když ale byli v roce 1946 vysídleni děda s babičkou, nemělo pro nás žádný smysl tady zůstat.

Co Vás přimělo napsat knížku o osudech libereckých židovských rodin?

Jak jsem se dozvíдалa víc a víc o historii Liberce, bylo mi čím dál tím víc zřejmé, jak důležitý vliv měli na jeho dějiny židovští obyvatelé, proto jsem se o nich chtěla dozvědět co možná nejvíc. Ty čtyři roky pátrání ve fran-tiškovském archivu měly za následek moje časté noční můry — zdálo se mi o lidech, kteří čekali ve frontě na transport a najednou se otočili ke mně, podívali se mi do očí a zeptali se: „A nás jsi našla? Taky jsme tady žili.“

S jakým přijetím se vaše kniha setkala?

Ohlas byl mimořádný, ještě teď, osm let od vydání, dostávám spoustu zajímavých a děkovaných dopisů z celého světa. Získala jsem také spoustu přátel v Izraeli, kteří mi o Vánocích nikdy nezapomenou zavolat a popřát šťastné svátky. A třeba minulý měsíc mě přijel do Verony z Tel Avivu navštívit syn jednoho z původních židovských obyvatel Liberce. Chtěla bych při této příležitosti také poděkovat Židovské obci Liberec a panu Příhodovi, který knihu přeložil do češtiny. Bez jejich podpory a neustálého dodávání odvahy bych tu knihu nikdy nedokázala napsat.

Do Liberce a Libereckého kraje se pravidelně vracíte od roku 1990. Jak vnímáte

- 1 | Isa Engelmann se k nám chystá i v letošním roce. Z Verony přijede autem, které i tentokrát bude celou cestu sama řídit. Foto: Šimon Pikous
- 2 | Rodina Engelmannových s nedávno narozenou Isou v roce 1936 v Indii. Foto: Archiv Isy Engelmannové
- 3 | Při pátrání po osudech libereckých židovských rodin se Isa Engelmann spřátelila také s Editou Weitzenovou, která patřila k předválečné komunitě 1400 Židů v Liberci. Z koncentračních táborů se jich vrátilo jen 37. Foto: Šimon Pikous

2

3

změny, které se zde odehrály za posledních dvacet pět let?

Při mé první návštěvě jsme v ulicích Liberce museli jet doslova slalom — tolik tam bylo děr. Na domech byly pořád vidět bílé šipky, které ukazovaly, kde jsou protiletectvé kryty. Od těch dob se už hodně změnilo, třeba domy a vily mezi muzeem a Lidovými sady jsou už zase stejně krásné jako kdysi. Čím příliš nadšená nejsem, to jsou některé moderní stavby — ten, kdo je navrhoval, vůbec nerespektoval duch města, který byl vytvořen harmonickou zástavbou na přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Váš život zcela zásadně ovlivnily události II. světové války. Jaké hlavní ponaučení bychom si měli vzít z tohoto tragického období naší historie? Hrozí nám podobné nebezpečí v dnešní době?

Násilí, které jsem na vlastní oči viděla ve svých devíti letech, a především to na ženách, ovlivnilo celý můj život a pevně doufám, že se v Evropě už nikdy nebude nic podobného opakovat. Proto jsem velkým příznivcem Evropské unie, u které jedním z hlavních důvodů jejího vzniku bylo zabránit případným budoucím válečným konfliktům mezi jejími členy. ←

Text: Petr Vondřich

1

KRAJEM

II. SVĚTOVÁ VÁLKA

I když hlavní události II. světové války se našťástí odehrávaly v utivé vzdálenosti od území Libereckého kraje, nejrůznější období lidských dějin zanechalo své nesmazatelné stopy i zde. Ještě před začátkem války, 22. září 1938, byl nedaleko Heřmanic jednotkami Freikorpsu zavražděn frýdlantský učitel [Otakar Kodeš](#). Jeho kolega, německý komunista J. Perner byl postřelen a následně popraven v koncentračním táboře. V lese u dnešní Jablonecké chaty v Jizerských horách byl československými vojáky 2. října 1938 [ubodán Alfred Stumpe](#) z Janova nad Nisou. 6. října 1938 si Adolf Hitler v Mařenicích prohlíží bez boje dobyté [vojenské opevnění](#). Desetitisíce Čechů, českých a německých Židů a německých antifašistů je okupanty [vyhnáno ze svých domovů](#). Nedaleko vrcholu Měděnec u Nového Města pod Smrkem se 17. června 1941 během letu ze severní Francie na východní frontu zřítilo německé letadlo Heinkel 111-B. Celá jeho posádka [na místě zahynula](#). 24. října 1942 odlétá z Anglie parašutistická skupina [Antimony](#) s úkolem obnovit přerušené radiové spojení s Londýnem. Její velitel, František Závorka, se v Lomnici nad Popelkou schází s [Vladimírem Krajinou](#), jedním z hlavních představitelů domácího odboje, který se tou dobou ukrývá ve Veselé. Podaří se obnovit spojení a vysílá se např. z Rovenska pod Troskami, Železného Brodu či Frýdštejna. 16. ledna 1943 obklíčí gestapo plovárnu v Rovensku, kde se v malém domku ukrývají Závorka a telegrafista Lubomír Jasínek. Se slovy „Živé nás nedostanete!“ spáchají oba parašutisté sebevraždu.

Třetí z nich, šifrant Stanislav Srazil, je zatčen ve stejný den v Horní Kalné a v roce 1944 popraven v Terezíně. 3. února 1943 je v Turnově gestapem zatčen také Krajina. V lese nedaleko Staré poutní cesty se 29. září 1943 kvůli synovi na frontě oběsila [Marie Gierová](#). Ve skalách Českého ráje se před totálním nasazením ukrývá horolezec [Josef Smítka](#). O Vánocích roku 1944 je zadržen a v březnu následujícího roku popraven v Terezíně. 5. března 1945 [nouzově seskočila padákem](#) u obce Víška posádka amerického bombardéru B-17. Zadnímu střelci Robertu H. Warrenovi se neotevřel padák a zahynul, ostatní členové posádky zůstali až do konce války zatčeni. 3. května 1945, tedy několik dnů před začátkem Pražského povstání, se nacistům [na odpor postaví občané Chuchelny, Železného Brodu, Turnova nebo Jilemnice. Liberec](#), hlavní město sudetoněmecké župy, se mezitím připravuje na konečnou bitvu do posledního konce. Jen díky kapitulaci, která město uchránilo před naprostým zničením.

Naším záměrem nebylo upozornit na všechny hrůzy a tragédie, které se zde během II. světové války odehrály, na tisíce obětí ve zdejších koncentračních a pracovních táborech nebo na oběti během divokého odsunu po skončení války. Chtěli jsme vám přiblížit několik jednotlivých lidských neštěstí, která by se — nebyť II. světové války — nikdy nestala. ←

Text: Petr Vondřich

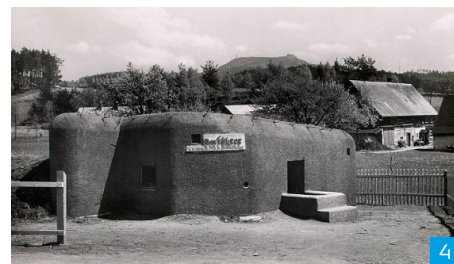
- 1 | Nejvýznamnější událost II. světové války v Libereckém kraji, paravýsadek skupiny Antimony, si pravidelně připomíná i klub vojenské historie Rota Nazdar. Foto: Pavel Charousek
- 2 | Parašutistická skupina Antimony. Zleva nadporučík František Závorka, četař Stanislav Srazil a svobodník Lubomír Jasínek. Foto: Městské muzeum Rovensko pod Troskami
- 3 | Válka tragicky zasáhla i do osudů místních horolezeckých legend. Zleva Vladimír „Chroust“ Procházka (vzržen), Manfred Kauschka (padl na východní frontě) a Josef Smítka (popraven v Terezíně). Foto: Archiv Bohumila Svatoše
- 4 | Krátce po Hitlerově návštěvě byla na bunkr v Mařenicích umístěna pamětní deska. Foto: Vlastivědné muzeum v České Lípě
- 5 | Vyřezaný křížek s datem tragické smrti Marie Gierové najdete na starém buku nedaleko pravého břehu Štolpichu ještě dnes. Foto: Michal Hauffer

2

3

4

5

KRAJ. Příloha Libereckého kraje. Vychází 11× ročně.

Vydává Liberecký kraj, U Jezu 642/2a, 461 80 Liberec 2. IČ 70891508. Ev. č.: MK ČR E 21924. Redakční radu tvoří nominovaní zástupci zastupitelských klubů Zastupitelstva LK a Krajského úřadu LK, předsedou je Petr Vondřich. Redakce: media@kraj-lbc.cz, tel: +420 485 226 111.

Číslo 5/2015 vyšlo 1. května 2015, uzávěrka byla 15. dubna 2015.

www.kraj-lbc.cz